Gaudiu del parc i ajudeu-nos a conservar-lo!!

- No es permet la circulació de motos, motos de neu, quads, així com de cap vehicle motoritzat no autoritzat.
- Circuleu per la xarxa de camins, senders i corriols existents.
- No encengueu foc ni llenceu deixalles, excepte als indrets autoritzats disposats a tal efecte.
- Respecteu la flora i la fauna.
- No altereu la calma i la tranquil·litat del parc.
- El perill d'allaus pot ésser elevat: informeu-vos abans d'accedir a l'espai.

Algunes recomanacions...

- Cal disposar de roba i calçat adequats. Es recomanen els pantalons llargs, i sempre cal parar atenció a les contingències que caracteritzen l'excursionisme en l'alta muntanya pirinenca: aigua, menjar, impermeable, roba d'abric i de recanvi, gorra, crema protectora per a la pell i els llavis, paravents, etc.
- Consulteu la previsió meteorològica, especialment els butlletins diaris de perill d'allaus, i organitzeu les activitats, i si escau hi renuncieu, en funció d'aquesta informació.
- No us endugueu res, ni mineral ni biològic, i deixeu els recorreguts en igual o millor estat que els heu trobat.
- Tingueu molt present que una bona fotografia és molt millor record que qualsevol mostra. A més, la majoria d'espècies es troben legalment protegides a l'interior del Parc Natural.
- Si obteniu alguna dada que considereu d'interès especial, feu-la arribar a l'equip tècnic del Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa *(margaret@comumassana.ad*).

Podeu obtenir més informació sobre el Parc Natural a...

- Pàgina web del Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa: *www.comapedrosa.ad*.
- Comú de la Massana: 00376-736900 / *www.lamassana.ad*.
- Oficina de Turisme de la Massana: 00376-835693.
- Equipament per a l'atenció dels visitants (obert de juny a setembre) del dic d'Arinsal, a l'aparcament principal.
- Refugi de Comapedrosa (obert de juny a setembre): 00376-327955.

Viola d'aigua

Saxífraga geranioides

PARC NATURAL
Comunal - Valls del
Comapedrosa

Visiteu també el....

parc natural
VALL DE
SORTENY

Fotografies: Jordi Nicolau-BIOCOM

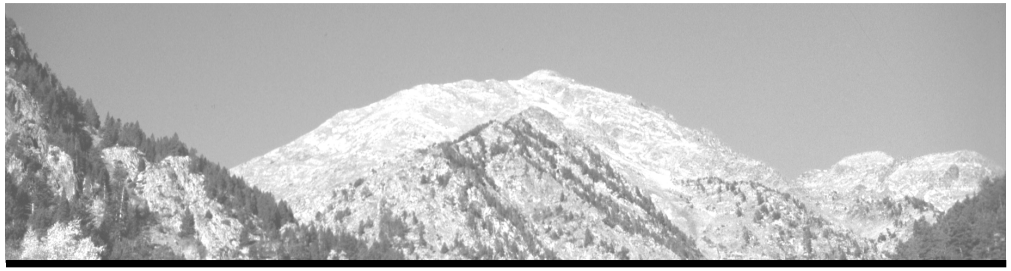

PARC NATURAL
Comunal - Valls del
Comapedrosa

ON OBSERVAR FLORA

El present document recull alguns dels indrets més interessants per descobrir la flora vascular del Parc Natural Comunal de les Valls del Comapedrosa. Cal tenir en compte, però, que les plantes esmentades només representen una petita part de les espècies presents (fins a l'actualitat, la quantitat de tàxons inventariats al Parc Natural és de prop de 600) i que, alhora, s'ha volgut prioritzar la observació, en els senders principals de l'espai, de les espècies llenyoses i de les herbàcies de floració més vistosa.

El díptic que teniu a les mans no pretén ser, ni de lluny, una guia d'identificació. Per tant, es recomana utilitzar-lo conjuntament amb algunes de les nombroses publicacions especialitzades existents. A més, també resulta imprescindible complementar-lo amb material informatiu del parc, sobre tot en referència als camins disponibles.

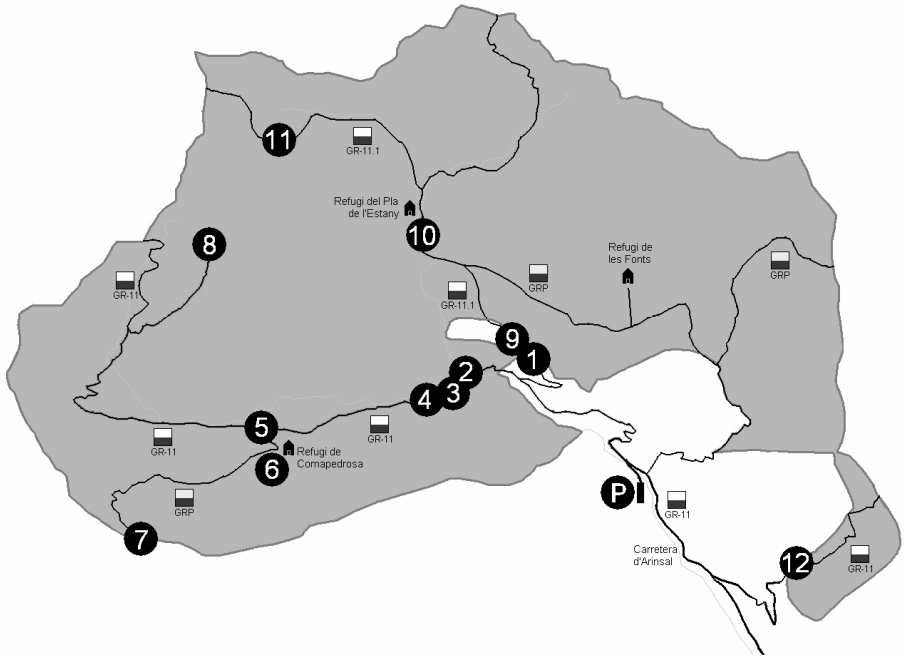

1-Part baixa de la pista i el corriol del Pla de l'Estany

En el bosc mixt de la part baixa de la pista i el corriol del Pla de l'Estany hi trobareu una gran diversitat d'espècies llenyoses, algunes molt rares o absents a la resta del parc: avellaner (*Corylus avellana*), boix (*Buxus sempervirens*), boixerola (*Arctostaphylos uva-ursi*), cirerer (*Prunus avium*), corner (*Amelanchier ovalis*), moixera (*Sorbus aria*), roure de fulla gran (*Quercus petraea*), tortellatge (*Viburnum lantana*), xuclamel xilosti (*Lonicera xylosteum*), etc. A l'estrat herbaci abunden les campanetes *Campanula trachelium* i *C. glomerata*, la garlanda comuna (*Vicia cracca*), l'heliantem nummular (*Helianthemum nummularium*), el lot corniculat (*Lotus corniculatus*), la rèvola (*Stellaria holostea*), la veròn ica camedris (*Veronica chamaedrys*) i, a les raconades pedregoses obertes, la falsa alfàbrega (*Saponaria ozymoides*), el crespinell rupestre (*Sedum rupestre*), l'espunyidella groga (*Galium verum*) i la lleterassa de fulla estreta (*Euphorbia cyparissias*).

2-Avetosa d'Aigüesjuntes

Entre la flora herbàcia que podeu observar a la part baixa del camí del refugi de Comapedrosa, especialment entre els ponts que travessen els rius del Pla de l'Estany i de Comapedrosa, destaquen el corniol (*Aquilegia vulgaris*), la fiteuma d'espiga (*Phyteuma spicatum*), el panical blau (*Eryngium bourgatii*), el meu (*Meum athamanticum*) i la carlina (*Carlina acanthifolia*), així com diverses espècies típiques d'ambients fontinals i de comunitats de megafòrbies (vegeu punt següent). Aquí, especialment prop del pont que travessa el riu de Comapedrosa, trobareu els avets (*Abies alba*) més espectaculars de l'espai, alguns amb diàmetres superiors als 3 m. Altres espècies llenyoses habituals són l'abarset (*Rhododendron ferrugineum*), el besurt (*Sorbus aucuparia*), el gatsaule (*Salix caprea*), la gerdera (*Rubus idaeus*), el nabiu (*Vaccinium myrtillus*), el saüc racemós (*Sambucus racemosa*) i el trèmol (*Populus tremula*).

3-Formacions megafòrbiques del camí del refugi de Comapedrosa

Marcòlic pirinenc

El camí del refugi de Comapedrosa circula entre diverses comunitats megafòrbiques, presidides per plantes herbàcies de gran port i, sovint, de floració espectacular: adenostil (*Adenostyles alliariae*), bistorta vera (*Polygonum bistorta*), coscoll (*Molopospermum peloponnesiacum*), imperatòria (*Peucedanum ostruthium*), ranuncle aconitifoli (*Ranunculus aconitifolius*), rovell d'ou (*Trollius europaeus*), tora pirinenca (*Aconitum vulparia*), veladre (*Veratrum album*), etc. Més escàs resulta el marcòlic pirinenc (*Lilium pyrenaicum*), però en podeu observar còmodament alguns exemplars a tocar del refugi de Comapedrosa (punt 6). Trobareu diversos exemples d'aquesta comunitat vegetal al llarg de tot el camí, però resulta especialment conspícua en alguns indrets d'Aigüesjuntes (vegeu punt anterior) i a les rodalies de la font del Fenoll.

4-Bedollar de beç pubescent del camí del refugi de Comapedrosa

El camí del refugi de Comapedrosa travessa, a una altitud aproximada de 1.950 m, un bedollar de beç pubescent (*Betula pendula*), comunitat vegetal molt rara al Principat Andorra. El sotabosc és de megafòrbies (vegeu punt anterior), però també s'hi troben espècies més típiques de prats i pastures, com la pulsatil·la blanca (*Pulsatilla alpina*), la pulsatil·la groga (*P. a. apiifolia*) i, a les raconades més humides, la soldanel·la alpina (*Soldanella alpina*). Més escàs resulta el salze bicolor (*Salix phylicifolia basaltica*).

5-Patamolls de la pleta de Comapedrosa

En trobareu bons exemples al llarg del riu de Comapedrosa, especialment just abans d'encetar el darrer ascens cap al refugi, a una altitud aproximada de 2.220 m. Resulten d'especial interès les cotoneres de fulla estreta (*Eriophorum angustifolium*), les fetgeres blanques (*Parnassia palustris*) i orquídies com *Orchis maculata*. Altres plantes característiques, però menys vistoses, són els càrexs, com *Carex nigra*, els joncs (*Juncus sp.*) i el tricòfor (*Scirpus cespitosus*). Altres espècies típiques de medis aquàtics, i ben representades al llarg de la vall, són la calta (*Caltha palustris*), la prímula integrifòlia (*Primula integrifolia*), la saxífraga estel·lada (*Saxifraga stellaris*) i la viola d'aigua (*Pinguicula grandiflora*).

6-Rodalies del refugi de Comapedrosa

El refugi de Comapedrosa es troba envoltat d'abarsetars, gespests de *Festuca eskia* i, en el seu extrem sud, per pinedes de pi negre (*Pinus uncinata*). Aquest és un bon indret per familiaritzar-se amb espècies com la gençana acaule (*Gentiana acaulis*), la gençana pirinenca (*Gentiana pyrenaica*), el fiteuma hemisfèric (*Phyteuma hemisphaericum*), la pastorella (*Gentiana verna*), la regalèssia de muntanya (*Trifolium alpinum*) i, als medis rupícoles, el crespinell brevifoli (*Sedum brevifolium*) i el matafoc muntanyenc (*Sempervivum montanum*). La pineda esmentada, amb presència de ginebrons (*Juniperus communis nana*) i nabius uliginosos (*Vaccinium uliginosum*), inclou alguns dels pins negres més impressionants del Principat. A l'estany de les Truites, molt a prop del refugi, és freqüent l'espargani de muntanya (*Sparganium angustifolium*).

7-Rodalies de la portella de Sanfons

Pensament alpí

A les rodalies de la portella de Sanfons, així com als medis rupícoles pròxims, es poden observar nombroses espècies característiques dels ambients culminals dels Pirineus: arenària de flor gran (*Arenaria grandiflora*), criptogramma (*Cryptogramma crispa*), cerasti pirinenc (*Cerastium pyrenaicum*), linària alpina (*Linaria alpina*), margarida alpina (*Leucanthemopsis alpina*), pensament alpí (*Viola cenisia*), silene acaule (*Silene acaulis*), saxífraga brioide (*Saxifraga bryoides*), saxífraga geranioide (*Saxifraga geranioides*), etc. Entre els arbusts, són relativament freqüents la cornera (*Cotoneaster integerrimus*), el roser alpí (*Rosa pendulina*) i, com pràcticament a tot arreu, la bruguerola (*Calluna vulgaris*).

8-Alt de Comapedrosa

Dent de ca

L'Alt del Comapedrosa (2.942 m) és el cim més alt d'Andorra i, per tant, acull un bon grapat d'espècies característiques de les cotes més elevades. En aquests ambients podem trobar, a part de la majoria de les espècies esmentades al punt anterior, la cardàmine resedifòlia (*Cardamine resedifolia*), el dorònic grandiflor (*Doronicum grandiflorum*), el gnafali nan (*Gnaphalium supinum*), el hieraci nan (*Hieracium breviscapum*), la jasione nana (*Jasione crispa*), el leòntodon pirinenc (*Leontodon pyrenaicus*) i la potentil·la nival (*Potentilla nivalis*).

9-Bordes de la Coruvilla

Els medis herbacis que envolten les bordes de la Coruvilla (propietat privada situada a la perifèria immediata de l'àrea protegida) es troben farcits de plantes graminoides: agrostis tènue (*Agrostis capillaris*), gram d'olor (*Anthoxanthum odoratum*), etc. També són freqüents el milfulles (*Achillea millefolium*), l'herba esquellera (*Rhinanthus mediterraneus*), i, de floració molt més espectacular, l'albó de muntanya (*Asphodelus albus*), el clavell de pastor (*Dianthus hyssopifolius*), la dent de ca (*Erythronium dens-canis*), la grandalla (*Narcissus poeticus*), l'orquis sambucí (*Orchis sambucina*), la paradídia (*Paradisea lilastrum*) i el xarvió (*Gagea fistulosa*). Prop dels medis aquàtics viuen la *Pedicularis pyrenaica*, la cardigassa palustre (*Cirsium palustre*) i, de forma escassa i puntual, l'herba de la gota (*Drosera rotundifolia*).

10-Pla de l'Estany

Al Pla de l'Estany dominen els prats de pèl caní (*Nardus stricta*) i els abarsetars. Aquí viuen la flor de pastor (*Daphne cneorum*), la gençana de Burser (*Gentiana burseri*), el ranuncle pirinenc (*Ranunculus pyrenaeus*), la pulsatil·la vernal (*Pulsatilla vernalis*), el safrà bord (*Crocus nudiflorus*), etc. També s'hi troben, però de forma localitzada, alguns matollars nans de nabius, hàbitat d'elevat interès, així com diversos medis rupícoles. En aquests darrers ambients podem observar espècies com l'andròsace imbricada (*Androsace vandellii*) i la saxífraga de cinc dits (*Saxifraga pentadactylis*).

11-Els Forcats

Gençana de Burser

Prop dels estanys Forcats hi ha diversos prats de *Carex curvula*, hàbitat d'elevat interès. Altres espècies detectades en ambients humits o en congesteres del sector dels Forcats són el flèum de Gerard (*Alopecurus gerardii*), la cardàmine alpina (*Cardamine bellidifolia*), l'orella de rata (*Cerastium cerastoides*), la mucizònia de congestera (*Mucizonia sedoides*), la hutquínsia (*Pritzelago alpina*), el crespinell alpestre (*Sedum alpestre*), la sibàldia (*Sibbaldia procumbens*) i la veròn ica alpina (*Veronica alpina*).

12-Part baixa del camí del coll de les Cases

Andròsace imbricada

Les parts baixes del camí del coll de les Cases estan ocupades per prats dalladors amb fromental (*Arrhenatherum elatius*) i, especialment, per pinedes de pi roig (*Pinus sylvestris*) calcícoles. A l'estrat herbaci d'aquest darrer medi són comunes la ussona (*Festuca gautieri*), la didalera groga (*Digitalis lutea*), l'esbarzer saxàtil (*Rubus saxatilis*), l'herba fetgera (*Hepatica nobilis*), la maduixera (*Fragaria vesca*) i el marxívol (*Helleborus foetidus*).